

Fredrikinkatu 61A
00100 HELSINKI

28.4.2020

Sivistysvaliokunta
siv@eduskunta.fi

VNS 1/2020 vp

Valtioneuvoston selonteko julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2021-2024

Yleinen taloudellinen tilanne julkisen talouden suunnitelman valossa ja korona-epidemian jälkeinen tilanne opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalla

Yksityiskoulujen Liitto ry kiittää tilaisuudesta tulla kuulluksi esillä olevassa asiassa ja haluaa korostaa seuraavia seikkoja:

Koronaviruksen jälkeisen ajan julkisen talouden pidossa on tärkeää kohdentaa niukat käytettävissä olevat varat mahdollisimman tehokkaasti ja oikeudenmukaisesti.

Vuoden 2015 alusta lukien astui voimaan Laki kunnan peruspalveluiden valtionosuudesta 38§:n täydennys (676/2014), jonka perusteella muiden, kuin kunnan ylläpitämien perusopetuksen järjestäjien oppilaskohtaista kotikuntakorvaus leikattiin 100%:sta 94%:iin.

Lain muutos oli yllättävä ja merkittävä mm. seuraavista syistä:

- Lainmuutoksella muutettiin lähes kaksi vuosikymmentä käytössä ollutta laintulkintaa, jonka mukaan ns. vanhat yksityiskoulut (ennen 31.7.1998 perustetut) olivat rahoituksen osalta yhdenvertaisessa asemassa kunnan ylläpitämien peruskoulujen kanssa.
- Samanaikaisesti rahoitusta säätelevän lainmuutoksen kanssa ei tapahtunut minkäänlaista muutosta toimintaa ohjaavassa perusopetuslaissa, millä rahoitusta koskevaa muutosta olisi voitu perustella.
- Myös kunnan osoittamaa lähikoulua käyvät oppivelvolliset, myös erityisen tuen oppilaat, tuotiin kuuden prosenttiyksikön leikkauksen piiriin. Aikaisemmin leikkauksen piirissä oli ollut vain ns. uusia korvaavia kouluja (perustettu 31.7.1998 jälkeen) käyvät oppilaat, joita oli leikkauksen tapahtuessa 1 434 opp. Nykyään leikkauksen piirissä on yli 25 500 oppilasta, joista noin 16 600 käy ei-kunnallisessa, lähikouluna toimivassa peruskoulussa.

Sivistysvaliokunta on lausunut kolmesti po. asiasta ja joka kerta todennut kotikuntakorvauksen porrastukseen johtaneen hallituksen esityksen (HE 38/2014vp) puutteellisesti valmistelluksi ja edellyttänyt valtioneuvostolta asian selvittämistä. Toistaiseksi viimeisessä

Fredrikinkatu 61A
00100 HELSINKI

28.4.2020

lausunnossaan sivistysvaliokunta asetti selvityksen teolle määräajan – selvitys on annettava sivistysvaliokunnalle vuoden 2019 loppuun mennessä.

Kun kävi selväksi, että opetus- ja kulttuuriministeriö ei ole asetetussa määräajassa aikeissa tehdä sivistysvaliokunnan edellyttämää selvitystä, pyysivät kuusi alla mainittua järjestöä professori (emeritus) Kaarlo Tuoria laatimaan oikeudellisen asiantuntijaselvityksen kotikuntakorvauksen oikeudellisista perusteista. Oikeudellisen selvityksen laatimista pyysivät: Yksityiskoulujen Liitto, Sivistystyönantajat, Opetusalan ammattijärjestö OAJ, Kristillisten koulujen ja päiväkotien liitto, Steinerkasvatuksen liitto ja Suomen harjoittelukoulujen rehtorit.

Kotikuntakorvauksen oikeudellisten perusteiden osalta tässä asiantuntijalausunnossa viitataan professori Tuorin oikeudelliseen selvitykseen. Tässä yhteydessä siitä nostetaan esiin seuraavat kohdat:

Myös kunnan osoittamaa lähikoulua käyvät oppilaat ovat alemman kotikuntakorvauksen piirissä

Perustuslain 16.1§:n tarkoittaman perusoikeuden yhdenvertainen toteuttaminen on erityisen painava perustelu rahoituksessa noudatettavalle yhdenvertaisuudelle niiden opetuksen järjestäjien kohdalla, jotka ylläpitävät lähikouluina toimivia ei-kunnallisia kouluja. Nämä koulut ovat kunnan koulujen tavoin osa kunnan kouluverkkoa, ja kunta osittaa niihin oppivelvollisuuttaan suorittavat oppilaat samoin asuinpaikkaan perustuvien kriteerien kuin kunnankin kouluihin (oppilaaksiottoalueittain). (KT s. 7)

Toissijaisen koulun alempi kotikuntakorvaus on ongelma uskonnon- ja omantunnonvapauden näkökulmasta

Muut kuin lähikoulut ovat toissijaisia kouluja. Yksityiskoulut, joiden ylläpitäjä on saanut luvan järjestää maailmankatsomuksellisesti suuntautunutta tai erityiseen pedagogiseen järjestelmään suuntautunutta opetusta, toteuttavat uskonnon- ja omantunnonvapauden kuuluvaa opetuksen valintoikeutta. Uskonnon- ja omantunnonvapauden perusoikeuden ja ihmisoikeuden yhdenvertainen toteuttaminen on erityisen painava perustelu rahoituksen yhdenvertaisuudelle niiden yksityisten opetuksen järjestäjien kohdalla, joiden koulut järjestävät tällaista opetusta. (KT s.8)

Kotikuntakorvaus toiselle kunnalle on suurempi kuin kotikuntakorvaus ei-kunnalliselle järjestäjälle

Vuodesta 2015 voimassa olleessa järjestelmässä taas kotikuntakorvaukseen oikeutettujen keskinäisissä suhteissa ongelmana on, miten perustellaan, että kotikuntakorvaukseen oikeutetulle toiselle kunnalle suoritetaan korkeampi kotikuntakorvaus kuin ei-kunnalliselle opetuksen järjestäjälle. Kunnan laajempiin velvollisuuksiin viittaava perustelu porrastetulle kotikuntakorvaukselle tarkoittaa näet ainakin ensisijaisesti (oppilaan) kotikunnan eikä korvaukseen oikeutetun toisen kunnan velvollisuuksia. Niinpä

Fredrikinkatu 61A
00100 HELSINKI

28.4.2020

viittaus kunnan kokonaisvastuuseen opetuksesta ei voine tarkoittaa toissijaisena kouluna toimivan koulun sijaintikuntaa, joka on oikeutettu täyteen kotikuntakorvaukseen, vaan oppilaan kotikuntaa, joka on veloitettu suorittamaan tällaista korvausta. Jotta sijaintikunnan ei-kunnallisia opetuksen järjestäjiä korkeampi kotikuntakorvaus olisi perusteltavissa, olisi osoitettava, että sijaintikunnalla on laajemmat velvollisuudet toisesta kunnasta olevien oppilaiden opetuksen järjestäjänä kuin muilla kotikuntakorvaukseen oikeutetuilla. Jollei näin ole, myös nykyisin noudatettava porrastus, joka asettaa kunnalliset ja ei-kunnalliset opetuksen järjestäjät eri asemaan kotikuntakorvauksen tason suhteen, rikkoo oppilaisiin ja heidän vanhempiinsa tai huoltajiinsa kohdennettua perustuslain 6.2§:n syrjintäkieltoa. (KT s. 20)

Rahoitusjärjestelmän kehityksen myötä alemman kotikuntakorvauksen (- 6%) laskennallisten perusteiden selvittäminen on mahdotonta

Uudessa järjestelmässä erillisistä tehtäväkohtaisista valtionosuusperusteista on luovuttu, eikä siinä enää määritellä erikseen kunnittain tehtäväkohtaisia, esimerkiksi esi- ja perusopetuksen laskennallisia kustannuksia. Siksi myöskään kotikuntakorvaus ei voi enää perustua oppilaan kotikunnan esi- ja perusopetuksen laskennallisiin kustannuksiin. Kotikuntakorvaus määräytyy kotikunnan esi- ja perusopetuksen laskennallisten kustannusten sijasta kaikkien kuntien ja muiden opetuksen järjestäjien yhteenlaskettujen esi- ja perusopetuksen toteutuneiden kustannusten perusteella erikseen 6-, 7-12- ja 13-15-vuotiaille. (KT s. 10-11)

Hallituksen valtionosuusjärjestelmän uudistuksia koskevissa esityksissä tai muussa-kaan viranomaisaineistossa ei kuitenkaan ole osoitettu, kunnan oppilaskohtaisen valtionosuuden ja kotikuntakorvauksen välillä vallitsisi sellainen vastaavuus, jota kunnan laajempiin velvollisuuksiin viittaavissa kotikuntakorvauksen porrastuksen perusteluissa oletetaan. On ilmeistä, että porrastetun yksikköhinnan ja sittemmin porrastetun kotikuntakorvauksen perustelu kunnan laajemmilla velvollisuuksilla on alkanut elää itsenäistä elämää ja irronnut alkuperäisestä yhteydestään aiemmin sovelletussa ylläpitäjämallissa, jossa kunnan valtionosuuden ja muiden opetuksen järjestäjien rahoituksen välillä vielä vallitsi selvä vertailtavuus. Samalla perustelu on menettänyt mielekkyytensä. (KT s. 18)

Jos kustannusten kannalta merkityksellisiä eroja sopimuskouluja ja muita kouluja ylläpitävien yksityisten opetuksen järjestäjien velvollisuuksissa ei voida osoittaa, on lähellä katsoa, että yksikköhinnan ja vuosina 2010-2014 kotikuntakorvauksen porrastuksessa on ollut kyse perustuslain 6 §:n 2 momentissa kielletystä syrjinnästä. (KT s. 20)

Fredrikinkatu 61A
00100 HELSINKI

28.4.2020

Arvonlisävero ja kiinteistövero rasittavat yksityiskoulun taloutta

... ei-kunnallisilla opetuksen järjestäjillä on perusopetuslaissa tarkoitetun esi- ja perusopetuksen järjestämisessä sellaisia kustannuksia, joita kunnilla ei ole. (KT s. 26)

Tällä professori Tuori tarkoittaa sitä, että yksityisillä opetuksen järjestäjillä ei ole mahdollisuutta saada **arvonlisäveron** palautuksia. Käyttötalouden osalta kotikuntakorvaukseen on liitetty kompensointijärjestelmä, mutta perustamiskustannusten ja isompien hankintojen osalta arvonlisävero jää yksityisen opetuksen järjestäjän maksettavaksi. Samaten yksityisiä opetuksen järjestäjiä ei ole vapautettu **kiinteistöverosta**.

Vuonna 2019 järjestettyjen eduskuntavaalien jälkeen opetusministeri on vastannut kahden kirjalliseen kysymykseen (esittäjänä edustaja Multala ja edustaja Laukkanen ym.) koskien kotikuntakorvauksen porrastusta. Huomionarvoista molempiin kysymyksiin annetuissa vastuksissa on se, että niissä todetaan kotikuntakorvauksen olleen vuosina 2010-2014 90% ja että se nostetiin vuoden 2015 alusta 94%:iin. Kummassakaan vastauksessa ei siis todeta, että valtaosalla ei-kunnallisten koulujen oppilaista kotikuntakorvaus laski 100%:sta 94%:iin.

Lisäksi on todettava, että jälkimmäisessä edustaja Laukkanen kysymykseen annetussa vastauksessa (16.12.2019) todetaan, että Tällä hetkellä ei nähdä tarvetta kotikuntakorvausjärjestelmän muuttamiseen. Vastaus siis sisältää poliittisen linjauksen ilman, että sivistysvaliokunnan edellyttämää selvitystä on tehty.

Maksuton toinen aste ja oppivelvollisuuden laajentaminen

Valmistelutyön edetessä on käynyt selväksi, että uusi oppivelvollisuuslaki - oppivelvollisuuden laajentaminen täysi-ikäisyyteen asti sekä siihen liittyen maksuton toinen aste – on erittäin moniulotteinen ja vaikeasti toimeenpantava laki. Lisäksi on selvää, että siihen varattu resurssi 129meur ei ole riittävä.

Oppivelvollisuuden sijasta syrjäytymistä voidaan tehokkaammin torjua räätälöidyillä ja kohdennetuilla opetusjärjestelyillä perusopetuksen aikana ja sen jälkeenkin. Täydellisen maksuttomuuden (oppimateriaalit ja -välineet, koulumatkat, ym.) sijasta voitaisiin vaikapa KELA:n kautta kohdentaa taloudellista tukea materiaali- ja välinehankintoihin nykyistä laajemmin. Nykyinen järjestelmä on toimiva, eikä ole mielekäästä lisätä julkisia kuluja esim. tarjoamalla maksuttomia oppimateriaaleja henkilöille, jotka pystyvät ne mainiosti itse kustantamaan. Pahimmassa tapauksessa oppivelvollisuuden laajentamisesta ja toisen asteen maksuttomuudesta seuraa tilanne, jossa koulutuksen järjestäjät joutuvat leikkaamaan opetuksesta.

Fredrikinkatu 61A
00100 HELSINKI

28.4.2020

Kohteliaimmin esitämme seuraavaa:

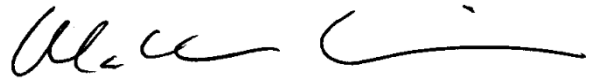
Alkuperäisen hallituksen esityksen (HE 38/2014vp) julkaisusta lähtien ja professori Tuorin oikeudellisen selvityksen valmistuttua vuonna 2019, on ollut selvää, että kotikuntakorvauksen porrastus loukkaa yhdenvertaisuutta erityisesti niiden oppilaiden osalta, jotka käyvät sellaista kunnan heille lähikouluksi osoittamaa koulua, joka on muun kuin kunnan ylläpitämä. Tämän lisäksi ei-kunnallisten opetuksenjärjestäjien arvonlisäverokohtelu heikentää em. koulujen mahdollisuuksia investointeihin. Pyydämme eduskuntaa ryhtymään lainsäädännöllisiin toimiin näiden rahoituksellisten epäkohtien poistamiseksi.

Jos jostakin syystä ei katsota voitavan ryhtyä lainsäädännöllisiin toimiin, pyydämme että kotikuntakorvauksen perustuslainmukaisuus selvitetään ensi tilassa perustuslakivaliokunnassa.

Helsingissä 28. päivänä huhtikuuta 2020
Yksityiskoulujen Liitto ry

Aki Holopainen
puheenjohtaja

Markku Moisala
toiminnanjohtaja

Vuonna 1935 perustettu Yksityiskoulujen Liitto ry on suomalaisten yksityisten opetuksenjärjestäjien yhdistys, joka palvelee jäseniään koulujen toimintaan liittyvissä asioissa.

Yksityiskoulujen Liitto hoitaa jäsenkoulujen edunvalvontaa, antaa lausuntoja ja tiedotteita jäsenkouluja koskevissa asioissa sekä järjestää johdon ja henkilöstön koulutusta. 2% perusopetuksen oppilaista ja joka kymmenes suomalainen lukiolainen opiskeli Yksityiskoulujen Liitto ry:n jäsenkoulussa lukuvuonna 2018–19. Yksityiskoulujen Liiton jäsenkouluissa työskentelee 23000 oppilasta ja opiskelijaa sekä yli 1600 opettajaa.